

Ислом Нури

Олтинчи асос:

Авлиёларнинг кароматларини тасдиқлаш

Салаф солих — “ахлуссунна вал-жамоа” эътиқодининг асосларидан яна бири солих тушни яъни, солих кишилар кўрган тушнинг ростлигини тасдиқлашдир. У пайгамбарликдан бир қисм ҳисобланади. Солих кишилар учун тўғри, воқеликка мос фаросатнинг мавжудлиги ҳам ҳақдир. Аллоҳ таоло деди: **“Энди қачонки у (бола катта бўлиб) отаси (Иброҳим) билан бирга юрадиган бўлгач, (Иброҳим): «Эй, ўғилчам, мен (ҳадеб) тушимда сени (қурбонлик учун) сўяётганимни кўрмоқдаман. Энди сен ўзинг нима раъй-фикр қилишингни бир ўйлаб кўргин», — деган эди. У айтди: «Эй, отажон, сизга (тушингизда Оллоҳ томонидан) буюрилган ишни қилинг. Иншоаллоҳ, мени сабр қилувчилардан топурсиз»”** (Соффот: 102).

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: “Пайгамбарликдан башоратларгина қолди” — дедилар. Саҳобалар: “Башоратлар нима.” — деб сўрадилар. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: “Солих тушлар” — деб жавоб бердилар (Имом Бухорий ривояти).

Шунингдек “Ахлуссунна вал-жамоа” эътиқодларидан бири — авлиёларнинг кароматларини тасдиқлашдир. Каромат эса Қуръон ва суннат далолат қилганидек, Аллоҳ таоло баъзи солих кишиларнинг қўлларида, уларни эъзозлаб жорий қилган гайритабиий (одатдан ташқари) ишлардир.

Аллоҳ таоло деди: **“Огоҳ бўлингизки, албатта, Аллоҳнинг валий(дўст)лариға (охиратда) ҳавф йўқдир ва улар маҳзун ҳам**

Ислом Нури

бўлмаслар. Улар иймон келтирган ва такволи бўлганлардир. Уларга дунё хаётида ҳам, охиратда ҳам башорат(хушxabар)бордир. Аллохнинг сўзларида ўзгартириш йўқдир. Ана шу буюк ютукдир ” (Юнус: 62 – 64).

Расулulloх соллalloху алайхи ва саллам дедилар: “Аллох таоло: “Ким менинг дўстимга душман бўлса, мен унга карши уруш эълон килдим” — деди” (Имом Бухорий ривояти).

Бирок “Ахлуссунна вал-жамоа”нинг кароматларни тасдиқлашда шаръий коидалари бор. Гайри табиий суратда содир бўлган хар кандай нарса каромат бўлавермайди. Балки, баъзи одатдан ташкари ишлар “истидрож” (Шайтоний харакатлар), сеҳр ва кўз бойлаш бўлиши мумкин. Каромат ва кўз бойлаш ўртасидаги фарк жуда ҳам катта ва очикдир.

Кароматнинг сабаби тоат-ибодат бўлиб, у тоат-ибодатда давомий бўлган кимсалар учун берилади.

Кўз бойлашнинг сабаби эса куфр амаллари ва гунохлардир. Аллох таоло деди: **“Албатта шайтонлар ўз дўстлари (яъни, мушриклар)ни сизлар билан жанжаллашишлари учун васвасага солурлар. Агар уларга итоат килсангизлар, албатта, сизлар (хам) мушрикдирсизлар”** (Анъом: 121).

“Ахлуссунна вал-жамоа”: “Дунёда сеҳр ва сеҳргарлар борлигини тасдиқ киладилар.

Аллох таоло деди: **“Бас, қачонки сеҳргарлар келганларида...”** (Юнус: 80).

Ислом Нури

“... зўр сеҳр кўрсатдилар” (Аъроф: 116).

“...Лекин Шайтонлар кофир бўлдилар. Улар одамларга сеҳрни ўргатар эдилар” (Бакара: 102).

Бирок, жинлар Аллохнинг изни билангина бировларга зарар бера оладилар. Аллох таоло деди: **“(Лекин) улар Аллохнинг изнисиз ҳеч кимга зарар етказа олмайдилар. Улар ўзларига ҳеч фойдасиз, билъакс зарарли ўрганадилар...”** (Бакара: 102).

“Аҳлуссунна вал-жамоа”: “Сеҳр Аллохнинг изнисиз зарар ва фойда бера олади, деб эътикод қилган кимса кофир, сеҳрни мубоҳ деган кимсани ўлдириш вожибдир” — деб эътикод қиладилар. Чунки барча мусулмонлар сеҳрнинг харом экани ва сеҳргардан тавба қилиниши, тавба қилса яхши, бўлмаса қатл қилинишига иттифок қилдилар.

“Аҳлуссунна вал-жамоа” Аллох таолонинг одам фарзандига васваса қилиб, уни адаштирадиган ёки адашишини хоҳлаган жин шайтонларини яратгани, уларни хоҳлаган бандаларига ҳукмрон қилиши ва хоҳлаган бандаларини уларнинг макр ва хийлаларидан химоя қилишига иймон келтирадилар.

Аллох таоло деди: : **“Албатта шайтонлар ўз дўстлари (яъни, мушриклар)ни сизлар билан жанжаллашишлари учун васвасага солурлар. Агар уларга итоат қилсангизлар, албатта, сизлар (ҳам) мушрикдирсизлар”** (Анъом: 121).

“Улардан кучинг етган кимсани овозинг билан кўзгат, уларнинг устига отлик ва пиёда (лашқарингни) торт, топган мол-давлат ва фарзандларида уларга шерик бўл (яъни, уларни

Ислом Нури

харомдан мол-дунё ва бола-чака орттиришга унда), уларга (ёлгон) ваъдалар кил. — Дархакикат, шайтон улага факат алдов-ёлгон нарсаларнигина ваъда килур. —” (Исро: 64).

“Албатта, иймон келтирган ва Ёлғиз парвардигорларига таваккул киладиган зотлар устида (шайтон) учун хеч кандай салтанат — хукмронлик йўқдир. Унинг хукмронлиги факат, (уни) дўст тутиб, (Аллохга) шерик килиб оладиган кимсалар устидадир” (Нахл: 99, 100).

Еттинчи асос:

“Аҳлуссунна вал-жамоа” нинг хукмларни олиш ва далил келтириш услуби

“Аҳлуссунна вал-жамоа” нинг хукмларни олиш ва далил келтиришдаги эътикод асосларидан Аллох таолонинг Китоби Куръон Карим ва расулининг сахих суннатларига ботинан ва зохиран эргашиш ва таслим бўлишдир. Аллох таоло деди: **“Аллох ва Унинг расули бир ишни хукм килган — буюрган вақтида бирон мўъмин ва мўъмина учун (Оллохнинг хукмини кўйиб) ўзлари хохлаган ишларини ихтиёр килишлари жоиз эмасдир. Ким Аллох ва Унинг расулига осий бўлса, бас, у очик йўлдан озиш билан йўлдан озибди. ” (Ахзоб: 36)**

Расулуллох соллаллоху алайхи ва саллам дедилар: **“Мен сизларга икки нарсани колдирдим. Агар уни махкам ушласангиз харгиз адашмайсиз. Улар Аллохнинг Китоби ва расулининг суннати дир”** (Сахих хадис. Бу хадисни Хоким “ал-Мустадрок” китобида ривоят килди. Шайх Албоний “Мишкот” китобида бу хадиснинг сахих эканини баён килди).

Ислом Нури

“Аҳлуссунна вал-жамоа”: “Аллохнинг Китоби, сўнгра расули соллаллоху алайхи ва салламнинг суннатлари” — демайдилар. Балки, “Аллохнинг Китоби ва расули соллаллоху алайхи ва салламнинг суннатлари биргаликда” — дейдилар. Чунки суннат Аллохнинг Китоби билан чамбарчас боғланган ва Аллох расули соллаллоху алайхи ва салламга итоат этишни фарз қилган, Зеро, расулуллох соллаллоху алайхи ва салламнинг суннати Аллох ирода қилган маънонинг баёнидир.

Бундан сўнг “аҳлуссунна вал-жамоа” мухожир ва ансорлар каби саҳобаларга умуман, тўғри йўлда бўлган халифа (хулафо ар-рошидун) ларга хусусан эргашадилар. Чунки расулуллох соллаллоху алайхи ва саллам уларга эргашишга васият қилган эдилар. Улардан сўнг эса расулуллох соллаллоху алайхи ва саллам томонидан афзал деб айтилган асрларда саҳобалардан сўнг яшаган кишилар — тобиинларга эргашадилар. Чунки расулуллох соллаллоху алайхи ва саллам: “Менинг суннатимни ва тўғри йўлда бўлган халифаларнинг суннатларини маҳкам ушланглар. Янги чиккан ишлардан узок бўлинглар. Чунки янги чиккан барча нарса бидъат ва барча бидъат залолатдир” (Шайх Албоний: “Сахиҳу Сунани Аби Довуд”).

Шунинг учун ҳам “аҳлуссунна вал-жамоа”нинг низо пайтида мурожаат этадиган манбаси Аллохнинг Китоби, расулуллох соллаллоху алайхи ва салламнинг (сахих) суннатларидир. Аллох таоло деди: **“...Борди-ю, бирор нарса хақида талашиб қолсангиз, — агар хақиқатан Аллохга ва охираат қунига ишонсангиз — у нарсани Аллохга ва Пайгамбарига қайтарингиз! Мана шу яхшироқ чиройлироқ ечимдир”** (Нисо: 59).

Расулуллох соллаллоху алайхи ва салламнинг саҳобалари Куръон

Ислом Нури

Карим ва расулulloх соллаллоху алайхи ва салламнинг суннатларини тушунишда “ахлуссунна вал-жамоа”нинг манбаларидир. Улар наздида Куръон ёки саҳих суннатдан бирон нарса киёс, завк, валийнинг кашфи, шайх ёки имомнинг сўзи билан муқобил кўйилмайди. Чунки дин расулulloх соллаллоху алайхи ва салламнинг ҳаётлик даврларида бутунлай муқаммал бўлган. Аллох таоло деди: **“ Бугун сизларга динингизни комил қилдим, неъматимни бенуксон, тўқис қилиб бердим ва сизлар учун (факат) Исломни дин қилиб танладим.”** (Моида: 3).

“Ахлуссунна вал-жамоа” Аллох ва расулulloх соллаллоху алайхи ва салламнинг сўзларига бирон кишининг сўзларини муқаддам кўймайдилар. Аллох таоло деди: **“ Эй мўминлар, сизлар Оллох ва Унинг пайгамбари олдида (яъни иккисининг изнисиз бирон сўз ёки ишга) қадам босманглар! Ва Оллохдан кўркинглари! Албатта Оллох эшитгувчи, билгувчидир. ”** (Хужурот: 1).

“Ахлуссунна вал-жамоа”: “Аллох ва расули соллаллоху алайхи ва салламдан аввал бирон сўзни айтиш Аллох таолога билимсиз сўз айтиш ва Шайтон васвасасидир” — деб билладилар.

“Ахлуссунна вал-жамоа” наздида соғлом ақл тўғри нақлга зид эмасдир. Шунинг учун ҳам улар иштибоҳли ҳолатларда нақлни ақлдан муқаддам қўядилар ва мушқиллик бартараф бўлади. Зеро, нақл ақл учун муҳол бўлган нарсаларни олиб келмайди, Балки, ақллар хайрон бўладиган нарсаларни олиб келади. Инчунун, ақл берилган хабарлар — нақлни тасдиқлайди, акси эмас.

“Ахлуссунна вал-жамоа” ақлнинг қадрини қамайтирмайдилар. Чунки у, муқаллафлик (бандалик тақлифи)нинг асосидир. Бирок, “ахлуссунна

Ислом Нури

вал-жамоа”: “Акл шариатга мукаддам бўла олмайди. Йўкса, одамлар пайгамбарлардан беҳожат бўлар эдилар. Лекин акл шариат доирасида ҳаракат килади” — деб айтадилар. Шунинг учун ҳам, уларни расулуллох соллаллоху алайхи ва салламнинг йўлларига эргашганлари, мутлак бўйсунганлари ва уни маҳкам ушлаганлари учун ҳам “ахлуссунна” деб аталди. Аллох таоло деди: **“Энди агар улар сизга жавоб бера олмасалар, билингки, улар факатгина хавойи нафсларигагина эргашурлар. Аллох томонидан хидоятланмаган холда ўз хавойи нафсига эргашган кимсадан ҳам йўлдан озганрок ким бор?! Албатта, Аллох золим кавмни хидоят қилмас”** (Қасас: 50).

“Ахлуссунна вал-жамоа” Куръон Карим ва расулуллох соллаллоху алайхи ва салламнинг сунатларидан сўнг уммат уламолари ижмоъ (иттифок) қилган ва суянган ҳукмларни ушлайдилар. Чунки расулуллох соллаллоху алайхи ва саллам ушбу сўзларни айтган эдилар: “Аллох умматимни залолат узра жам қилмайди. Аллохнинг кўли жамоат узрадир. Жамоатдан ажралган кимса жаханнамда ёлғиз қолади” (Шайх Албоний: “Сахиҳу Сунанит-Термизий”).

Демак, бу уммат ҳакни тарқ қилиш ва ботил нарсага ижмоъ қилишдан маъсумдир.

“Ахлуссунна вал-жамоа” расулуллох соллаллоху алайхи ва салламдан бошқа бирон кимса учун маъсумликни эътиқод қилмайдилар ҳамда Куръон ва суннатда очик баён қилинмаган нарсалар ҳақида зарурат қадар ижтиҳод қилиш лозим, деб ўйлайдилар. Шундай бўлсада, сўзи Куръон Карим ва суннатга мувофиқ бўлмагунича бирон кишининг раъйига таассуб қилмайдилар. Улар: “Мужтахид ҳукми тўғри ва хато чиқариши мумкин. Тўғри ҳукм қилган мужтахид икки ажр ижтиҳод ва

Ислом Нури

тўғри топганлик ажри, хато килган мужтахид эса битта савоб – ижтиход савобини олади” — деб эътикод киладилар. “Ахлуссунна вал-жамоа”нинг ижтиходий масалалардаги фарклилиги улар ўртасида адоват ва юзқўришмасликни пайдо килмайди. Балки, улар бир-бирини севиб, баъзи масалаларда ихтилофли бўлса-да, бир-бирларининг оркаларида намоз ўқийверадилар.

“Ахлуссунна вал-жамоа” мусулмонлардан бирон кишини муайян факихнинг мазхабида юришга мажбур килмайди. Бундан ташқари улар таклид этиш эмас, балки далил билан эргашиш бўлса зарар йўқ, мусулмон бир мазхабдан далили кучли бўлган бошқа бир мазхабга ўта олади, деб биладилар. Ўзида илмий лаёқати бўлган одам мазхаббоши имомларнинг далилларини билиши, бир масала хусусида бир имомнинг мазхабидан далили ва билими кучлироқ бўлган бошқа бир имомнинг мазхабига ўтиши мумкин ва далилларини билмаган холда бир кишининг сўзларини маҳкам ушлаб олмаслиги керак. Чунки у, бу билан мукаллид бўлиб қолади. У бир нарсага берилган фаркли ҳукмларнинг қувватлисини ўрганиш учун куч ва гайратини сарф этиши керак. У ёки бу масалани қувватлаш имконини қила олмаса у холда бу кишининг ҳукми авом киши ҳукмидек бўлиб илм ахлидан сўраш лозим бўлади. Далилларни била олмайдиган омининг мазхаби — муфтийсининг мазхабидир. У Қуръон ва суннатни билган одамдан сўраши керак. Аллох таоло деди: **“Агар билмасангизлар зикр (илм) ахлари (уламолар)дан сўранглар!”** (Нахл: 43).

“Ахлуссунна вал-жамоа”: “Диндаги факихлик-билимдонлик билим ва амал билангина ҳосил бўлади. Кўп илмга эришган, бироқ унга амал килмаган ёки расулуллох соллаллоху алайхи ва салламнинг йўлларига эргашмаган киши факих эмас” — деб айтадилар.

Ислом Нури

“Каромат” — гайри табиий ишдир. Бирок, у, пайгамбарлар мўъжизаларига ракобат ёки пайгамбарлик даъвоси билан бўлмайди. Аллох таоло кароматни шариатга катъий амал килган кишиларга уларни икром килиб беради. Каромат Куръон Каримнинг “Кахф” ва бошка сурасида баён килинганидек, тарихда яшаб ўтган халкларга ҳам берилган эди. Ислом умматининг аввалида эса саҳобалар ва тобиинларга ҳам берилди. Умар ибн Хаттоб разиёллоху анху узокда бўлган саҳобага: “Эй Сория, токка чик!” — деб хитоб килди. Бундан бошка кароматлар ҳам кўп. Расулulloх соллаллоху алайхи ва салламдан ривоят килинган ишончли (сахих) хадислар тўпламлари ва бошка асарларда Аллохнинг Китоби ва расулининг суннатларига амал килган солиҳ кишилар учун берилган кароматларни кўрган ва билган минглаб ишончли олимлар ривоят килдилар. Кароматлар Аллох хохлаган вақтга қадар бу умматда давом этади. Авлиёлар кароматларининг содир бўлиши, аслида, пайгамбарларнинг мўъжизасидир. Зеро, каромат расулulloх соллаллоху алайхи ва салламга эргашиш ва у киши келтирган дину шариат йўлида юриш баракоти билан содир бўлади ва аклан бўлиши мумкин бўлган нарсасидир. Аллох таоло берган баъзи мўъмин бандаларига илм уфкларининг очилиши биз эшитиб, ўқиганимиз каромат яъни, моддий, гайри табиий ишлардан кўра яхшироқ ва буюкроқ бўлиши мумкин.

Куръон ва суннатга амал килиб сабот билан туриш ҳамда Аллох ва расули соллаллоху алайхи ва салламга итоат ва уларнинг ҳукмларига рози бўлиш, билим ва амалга муваффақ бўлиш ҳам кароматдир. Баъзи мусулмонларнинг ҳаётларида кароматнинг содир бўлмаслиги, улар иймонининг заифлигига далолат килмайди. Чунки кароматнинг содир бўлиш сабаблари бор: Масалан:

Банданинг иймонини қувватлаш учун каромат берилиши.

Ислом Нури

Шунинг учун иймонлари кучли бўлгани боис кўплаб саҳобалар хаётида каромат содир бўлмади.

Душманларга хужжатни келтириш сабабидан.

Каромат — ақл томонидан тартибга солинмайди. Бирок шариат қонунқоидаларига мувофиқ бўлиши шартдир.

Кароматнинг шартлари бўлиб улар: у шаръий ҳукм ва диний қоидаларни ҳаром қилмаслик, тирик одамдан ва эҳтиёж учун содир бўлиши. Агар бу шартлар бузилса, содир бўлган нарса каромат эмасдир. Балки у хаёл ёки ваҳм ё шайтоний хабардир. Каромат билан бирон шаръий ҳукмни исбот ҳам, инкор этилмайди. Чунки шаръий ҳукмларнинг Қуръон, суннат ва ижмоъдан иборат ўз манбалари бор.

Аллох таоло кароматни бир такволи мўъмин бандасининг кўлида содир этган бўлса, бу одам Аллох таолога бу неъмат учун шукр қилиши, бу неъматни яшириши ва одамлар олдида фахрланиш ва обрў олиш учун васила қилиб олмаслиги керак. Бундай қилиш ҳалокатга олиб боради. Зеро, кўплаб одамлар уларни шайтон шу йўл билан йўлдан урганда дунёю охиратда зиён кўрдилар. Шунинг учун ҳам, Аллох таоло Қуръон Каримнинг кўп оятлари, хусусан, “Фурқон” сурасининг 63-84 – оятларида ҳамда расулуллох соллаллоху алайхи ва саллам қатор ҳадисларида баён қилган Аллох таолонинг авлиёларининг сифатларини унутмаслик керак.

Бу сифатларнинг баъзилари: Аллохга, Аллохнинг фаришталари, китоблари, пайгамбарлари, охират куни, қазо ва қадарнинг яхши ва ёмонига иймон келтириш, такво — Аллох таолодан кўркиш, расулуллох соллаллоху алайхи ва салламнинг суннатларига амал

Ислом Нури

килиш, Аллохга учрашиш кунига тайёрланиш, Аллох учун яхши кўриш ва Аллох учун ёмон кўришдир.

Аллохнинг авлиёларини кўришингиз сизга Аллохни эслатади, ерда тавозу билан хокисор бўлиб юрадилар, жохиллар хитоб килсалар: “Саломат бўлинг” дейдилар, тунларини роббиларига сажда ва киём билан ўтказадилар ва: “Роббимиз, биздан жаханнам азобини бургин” дейдилар, пул-мол сарф этсалар исроф ва бахиллик килмайдилар, Аллох билан бирга бошка илохларга дуо килмайдилар, Аллох харом килган жонни нохак ўлдирмайдилар, зино килмайдилар, ёлгондан гувоҳлик бермайдилар, беҳуда нарсалар олдидан ўтсалар, вақор билан ўтадилар, уларга Аллохнинг оятлари эслатилса онгли равишда сажда килиб йикиладилар, дуолари эса: Роббимиз, жуфтларимиз ва зурриётларимизни биз учун қувонч кил ва бизларни такволи кишилар учун имом кил” дир...

Қуръон Қарим ва расулуллох соллаллоху алайхи ва салламнинг суннатларида Аллох таолонинг авлиёларининг бундан бошка сифатлари ҳам бор.

Ибн Қудома Макдисий раҳимахуллох деди: “Сехр — боглаш, дам солиш, айтилган ёки ёзилган сўз ва килинган иш бўлиб у одамнинг бадани, калби ва аклига билвосита таъсир этиши мумкин. Сехрнинг хақиқати бўлиб, ўлдириши, касал килиши, кишини хотинига жинсий алоқадан ман килиши, эр ва хотин ўртасини бузиши ва уларни бир-бирига яхши ёки ёмон кўрсатиши мумкин...”

Бу имом Шофий раҳимахуллохнинг сўзидир. Ва яна Ибн Қудома деди: Мазкур ишлар собит экан демак сеҳрни ўрганиш ва ўргатиш харомдир. Бунда ахли илм ўртасида хилоф борлигини билмаймиз.

Ислом Нури

Асхобларимиз дедилар: сеҳр килувчи уни ўрганиши ва килиши билан – хох харомлигини эътикод килсин, хох мубоҳлигини- кофир бўлади. Ибн Кудома яна сеҳр хакикати хакида тўхталиб деди: Сеҳрнинг хакикати бўлмаса эди, Аллоҳ таоло ундан паноҳ сўрашга буюрмаган бўлур эди. Аллоҳ таоло деди: “...балки одамларга сеҳр ўргатадиган шайтонлар кофир эдилар. Ва Бобилдаги Хорут ва Морут номли фаришталарга туширилган нарсаларга эргашадилар.— Холбуки, у фаришталар: «Биз факатгина фитнамиз (яъни одамларни алдаб имтихон килиш учун юборилганмиз), бас, (биз айтган нарсаларни килиб) кофир бўлиб колма», демасдан туриб ҳеч кимга ҳеч нарса ўргатмас эдилар.— Ва ўшалардан (Хорут ва Морутдан) эр-хотиннинг ўртасини бузадиган нарсалар ўрганадилар. (Бакара: 102) ” (Каранг: “ал-Мугний”: 8/ 150, 151).

Макка шаҳридан хижрат килган мусулмонларга ёрдамчи бўлган мадиналиклар.

“Таклид” — мукаллаф одамнинг шаръий ҳукмларда сўзи хужжат бўлмаган кишининг мазхабини лозим тутишидир. Ёки бир кишининг сўзини далилини билмай, ёки далилини айтмаган кишининг сўзини қабул килиш, демакдир. “Мукаллид” (таклидчи) муайян бир кишига далилини билсин, билмасин эргашган ва унинг сўзларидан акси исбот этилсада чикмаган одамдир.

Таклиднинг — илм, мукаллиднинг эса олим олим эмаслигида олимлар ўртасида хилоф йўк. Аллоҳ таоло таклидни коралади ва кўп оятларда таклид килишдан кайтарди: **“Қачон уларга: «Оллоҳ нозил килган нарсага ва пайгамбарга келинглари», дейилса, улар: «Биз учун ота-боболаримизни ниманинг (яъни қайси диннинг) устида топган бўлсак, ўша етарли», дейишади. Агар ота-боболари ҳеч**

Ислом Нури

нарсани билмайдиган ва ҳақ йўлни топа олмайдиган бўлсалар ҳам-а?!” (Моида: 104).

Салаф уламолари ва мужтахид имомлар ҳам таклид килишдан қайтардилар. Чунки таклид мусулмонлар сафидаги тортишув ва заифликка сабаб бўлиб, бирлик эса расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашиш ҳамда ихтилоф пайтида “Аллоҳ айтди” ва “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтди”га қайтишдадир.

Шунинг учун ҳам, биз саҳобаларнинг — Аллоҳ уларнинг барчасидан рози бўлсин — ўзларидан бирон муайян кишига барча масалаларда таклид қилганликларини кўрмаймиз. Шунингдек, мазҳаб асосчилари бўлмиш тўрт имом ҳам — Аллоҳ уларни раҳмат қилсин — ўз раъйларига таассуб қилмадилар. Балки, ўз раъйларини расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳадисларини кўрганлари ёки эшитганлари замон тарқатар эдилар. Улар ўзларига далилларини билмай туриб таклид килишдан қайтарар эдилар. Имом Аъзам Абу Ханифа раҳимахуллоҳ: “Ҳадис саҳих (ишончли) бўлса, у менинг мазҳабимдир” — дедилар. Бундан ташқари: “Ҳеч бир кишига қаердан олганимизни билмай туриб, бизнинг сўзимизни олиши ҳалол эмас” — дедилар.

Имом Молик раҳимахуллоҳ: “Мен ҳам инсонман. Мен ҳам тўғри ёки хато иш қилишим мумкин. Менинг раъйларимга қаранглар, агар Қуръон ва суннатга мувофиқ бўлса олинглар, бўлмаса ташланглар!” — деди.

Имом Шофий раҳимахуллоҳ деди: “Ҳар бир масъалаки у ҳақда ровийларнинг расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан қилган саҳих нақллари мен айтган сўзларнинг акси бўлса, мен у сўзларимдан

Ислом Нури

хаётлигимда ҳам ўлганимдан кейин ҳам кайтувчиман ”.

Имом Аҳмад раҳимахуллох деди: “Сен менга, Моликка, Шофийга, Авзойга, Саврийга таклид килма! Хукмларни улар олган ердан ол!”.

Имомларнинг бу ҳақда айтган сўзлари жуда ҳам кўп. Чунки улар Аллох таолонинг куйидаги сўзларини жуда яхши тушунар эдилар: **“(Эй инсонлар), сизларга Парвардигорингиздан нозил килинган нарсага (Китобга) эргашингиз, ундан ўзга «дўстларга» эргашмангиз! Камдан-кам панд-насихат олурсизлар.”** (Аъроф: 3)